

Smluvní limitace náhrady škody v mezinárodním obchodu

Důležité prameny práva pro smluvní limitaci náhrady škody:

čl. 4, čl. 6 a čl. 74 - 80 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, publ. v č. 160/1991 Sb. (dále jen „VÚ“)

čl. 3, 4 a 8 Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřené k podpisu v Římě dne 19. června 1980, publ. v č. 64/2006 Sb. m. s. (dále jen „ŘÚ“)

§ 574 odst. 2 z. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“)

§ 386 odst. 1 z. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ObZ“)

1. Teoretický vhled do problematiky

Limitace náhrady škody znamená omezení náhrady škody, kterou jinak přiznává zákon či mezinárodní smlouva.

Na úvod celého uvažování o smluvní limitaci rozsahu náhrady škody je třeba si položit otázku, jaký mají účel smluvní ustanovení o limitaci rozsahu náhrady škody. Odpověď na tuto otázku není jednoduchá a byla předmětem mnohých akademických debat.¹

Podle našeho názoru je jedním z klíčových důvodů smluvní limitace rozsahu náhrady škody vždy určitá míra nepředvídatelnosti vzniku škody na jedné či druhé smluvní straně. Druhým zásadním důvodem limitace rozsahu náhrady škody je prostá zkušenost mezinárodních obchodníků, že čas od času k méně či více rozsáhlé škodě způsobené smluvnímu partnerovi dojde.

Ona nepředvídatelná výše budoucích škod, by navíc mohla vést k neúnosnému zvyšování cen v nabídkách k uzavření mezinárodních obchodních smluv s vědomím, že si smluvní strany pokryjí případnou škodu ze zisku z uzavření smlouvy. Toto zvyšování cen by však vedlo k tomu, že by mezinárodní obchodníci nechtěli smlouvy uzavírat.² Nepochybně by se také zvýšily i náklady na mezinárodní pojištění pro případ vzniku rozsáhlých budoucích škod.

Při smlouvách dlouhodobého charakteru či opakujících se mezi týmiž smluvními partnery je pak zpravidla zájem si „osvědčeného“ smluvního partnera udržet, a proto se s ním dohodnout na rozumné limitaci náhrady škody ve smlouvě.

K důvodům smluvní limitace náhrady škody na závěr uvedme slova J. Vícha: „V praxi mezinárodního obchodu s investičními celky se uplatňuje poznatek, že pouhá aplikace obecných právních norem ohledně odpovědnosti za způsobenou škodu by v konkrétních případech znamenala pro dodavatele mnohdy neúnosný závazek, který svým rozsahem neodpovídá ekonomické motivaci připravovaného či už realizovaného smluvního vztahu.“

Nejdůležitějším je pro nás smluvní limitace náhrady škody v režimu Vídeňské úmluvy (VÚ). VÚ limitaci náhrady škody výslovně neupravuje. Sjednání smluvního ustanovení o limitaci náhrady škody umožňuje čl. 6 VÚ, který zakotvuje zásadu smluvní svobody, na níž úmluva spočívá. Nutno ale jedním dechem dodat, že otázka

---

¹ Srov. Treitel, G. H.: *Remedies for Breach of Contract (courses of Action Open to a Party Aggrieved)*. International Encyclopedia of Comparative Law. Volume VII. Contracts in General. Chapter 16. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) – The Hague: Mouton 1976, s. 55.

² Tato naše úvaha samozřejmě neplatí, pokud jedna ze smluvních stran nemá monopol na relevantním trhu.

platnosti smluvního ustanovení o limitaci náhrady škody je vyloučena z rozsahu působnosti VÚ (čl. 4).

Platnost ustanovení o limitaci náhrady škody se tak bude řídit ustanoveními mezinárodního práva soukromého. V českém právním řádu se jedná o čl. 8 ŘÚ, který stanoví, že platnost ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by na základě ŘÚ bylo právem rozhodným, kdyby bylo smluvní ustanovení platné.

To znamená, že by se platnost ustanovení o smluvní limitaci náhrady škody řídila právem zvoleným stranami pro smlouvu (čl. 3 ŘÚ) nebo v případě absence volby práva dle práva země nejužšího spojení (čl. 4 ŘÚ). Pokud tedy upravujeme v kupní smlouvě s mezinárodním prvkem smluvní limitaci náhrady škody, je vhodné do smlouvy začlenit ustanovení zakotvující pro platnost smlouvy volbu práva státu, jehož právní řád smluvní limitaci náhrady škody umožňuje. Závěrem je tedy možno konstatovat, že smluvní limitace škody v mezinárodním obchodu je přípustná a dokonce lze tvrdit, že je i vhodná.

2. Návod k vytváření doložek o limitaci rozsah náhrady škody

1. omezení náhrady škody ve vztahu k:

- ⇒ konkrétní povinnosti (např. pouze limitace náhrady škody z porušení povinnosti dodat zboží³)
- ⇒ smlouvě jako celku

2. dle způsobu, jakým je náhrada škody omezena :

- ⇒ na skutečnou škodu, anebo
- ⇒ na ušlý zisk
- ⇒ i na morální škodu (*dommage moral* či *pretium affectionis*) tzn. újmu, kterou není majetkové povahy, jde např. o újmu na osobnostních právech

3. dle určení výše omezení:

- ⇒ fixní peněžní částkou
- ⇒ podílem či procentem z hodnoty plnění
- ⇒ tzv. finančním stropem, který nesmí rozsah náhrady škody překročit

4. omezení rozsahu náhrady dle titulu, z něž škoda vznikla:

- ⇒ existencí faktické vady (např. bylo plněno něco jiného, než bylo ujednáno)
- ⇒ existencí právní vady (např. průmyslové právo třetí osoby)⁴

5. omezení rozsahu náhrady na škodu předvídatelnou (foreseeable)⁵

6. omezení rozsahu náhrady na škodu zaviněnou úmyslně či hrubou nedbalostí⁶

7. omezení rozsahu náhrady škody podle počtu stran:

- ⇒ jedna smluvní strana ⁷ (např. prodávající zaplatí za každý den prodlení s dodáním předmětu smlouvy 0,1% kupní ceny)
- ⇒ obě (příp. více) smluvní strany (např. smluvní strany se dohodly, že rozsah náhrady škody způsobené porušením kterékoliv povinnosti ze smlouvy kteroukoliv ze stran bude omezen na částku 350.000 EUR).

8. omezení rozsahu náhrady škody, spočívající mimo vůli stran

³ Srov. *The ICC Model International Sale Contract*. Paris: ICC 1997.

⁴ Srov. čl. 42 VÚ

⁵ Srov. čl. 79 VÚ

⁶ Např. anglické právo nepožaduje jako předpoklad náhrady škody zavinění, zavinění jako předpoklad pro vznik odpovědnosti za škodu zná i české právo, srov. § 420 OZ (opačně ale § 373 ObZ)

⁷ Tady je třeba dát pozor na rozpor s dobrou vírou či jinými mravními normami, s nimiž právo spojuje významné právní následky (co se týče českého práva srov. § 39 OZ, § 265 ObZ, čl. 7 odst. 2 VÚ)

- ⇒ okolnosti vylučující odpovědnost rovněž limitují rozsah náhrady škody, neboť jestliže tyto okolnosti vylučují odpovědnost za škodu, pak *a fortiori* tuto náhradu škody omezují.

3. Problémy

3.1 Vztah ustanovení smluvní limitace náhrady škody a smluvní pokuty

Smluvní pokuta je zajišťovací institut s výrazně uhrazovací a sankční funkcí při nesplnění smluvní povinnosti. Někdy se však také říká smluvní pokutě paušalizovaná náhrada škody (*liquidated damages*). V tomto případě limituje výše smluvní pokuty rozsah náhrady škody. Vztah smluvní pokuty a náhrady škody lze upravit dvojitým způsobem:

- ⇒ zakotvit ve smlouvě, že zaplacení smluvní pokuty smluvní stranu nikterak nezbavuje povinnosti uhradit druhé smluvní straně jí způsobenou škodu, byť by tato škoda vznikla porušením stejné povinnosti, které zapříčinilo vznik nároku na zaplacení smluvní pokuty
- ⇒ zakotvit ve smlouvě, že rozsah náhrady škody se omezuje do výše smluvní pokuty, která činí např. 42.000 USD.

3.2 Limitace vs. vzdání se náhrady škody

K tomuto problému jen stručná poznámka. Jak již bylo výše řečeno, platnost ustanovení o limitaci náhrady škody se řídí národním právem. Otázka tedy zní, zda to které národní právo umožňuje vzdání se práva na náhradu škody vůbec, a jestliže ano, pak z hlediska časového, zda je možné se vzdát práva na náhradu škody před, či až po vzniku škody.⁸ Dále je dosti pravděpodobné, že nebude dovoleno vzdání se nároku na náhradu škody ve smlouvách, kde na jedné straně vystupuje obchodník a na druhé spotřebitel.⁹ Vzdání se náhrady škody může být navíc podle některých právních řádů neplatné z důvodu rozporu s dobrými mravy.

Obecné doporučení k smluvní limitaci náhrady škody:

Určité riziko představuje v dosahu některých právních řádů požadavek zaplacení smluvní pokuty a zároveň zaplacení plné náhrady škody, což může být považováno za rozporné s dobrými mravy, tudíž lze doporučit smluvní pokutu konstruovat vzhledem k předvídatelným škodám tak, aby smluvní pokuta byla limitací náhrady škody. Z hlediska procesního je výhodnější žalovat o smluvní pokutu, než žalovat o náhradu škody, kdy je třeba dokazovat předpoklady vzniku škody (zejména dokazování příčinné souvislosti bývá problematické).

4. Návrhy doložek o smluvní limitaci náhrady škody

A.

Náhrady škody způsobená kteroukoliv ze stran této smlouvy se omezuje na částku 50.000 USD.

B.

Náhrady škody způsobená prodávajícím kupujícímu nedodáním zboží nesmí přesáhnout 100.000 EUR.

---

⁸ Srov. § 386 ObZ

⁹ srov. § 56 OZ, § 262 odst. 2 ObZ

C.

Náhrady škody způsobená kupujícím prodlením s placením kupní ceny činí za každý započatý týden prodlení 1,5 % kupní ceny, nejvýše však 125.000 EUR.

D.

1) Smluvní strany se dohodly, že pokud prodávající neumožní kupujícímu nakládat zbožím dne 29. 9. 2006, zaplatí mu smluvní pokutu ve výši 5.000 USD. Nárok na náhradu škody se omezuje na v tomto ustanovení sjednanou smluvní pokutu.

2) Nárok na úrok z prodlení ve výši 0, 1% z kupní ceny za každý započatý den prodlení s plněním povinnosti prodávajícího umožnit kupujícímu nakládat se zbožím není ustanovením 1 nijak dotčen.

5. Doporučená literatura

A. Česká literatura:

1. **Knappová, M. – Švestka, J. et al.:** *Občanské právo hmotné. Svazek II. Díl třetí: Závazkové právo. Třetí aktualizované a doplněné vydání.* Praha: ASPI 2002, ss. 495-496.

2. **Rozehnalová, N.:** Právo mezinárodního obchodu. Praha: ASPI 2006, ss. 345- 381.

3. **Vích, J.:** Limitace škody v mezinárodním obchodu, *Ekonom*, 1996, č. 18, s. 63 an.

B. Zahraniční literatura

1. **Lando, O. – Beale, H. (eds.):** *Principles of European Contract Law. Part I and II.* The Hague: Kluwer Law International 2000, ss. 385 – 390.

2. **The International Chamber of Commerce:** *The ICC Model International Sale Contract.* Paris: ICC 1997.

3. **The International Institute for Unification of Private Law:** *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts.* Roma 1994, ss. 166-168.

4. **Treitel, G. H.:** *Remedies for Breach of Contract (courses of Action Open to a Party Aggrieved).* International Encyclopedia of Comparative Law. Volume VII. Contracts in General. Chapter 16. Tübingen: J. C. B. Mohr (Paul Siebeck) – The Hague: Mouton 1976, ss. 55- 109.

C. Internetové zdroje

1. www.cisg.law.pace.edu